

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันประเทศไทยกำลังอยู่ในระยะเวลาดังการเร่งรัดพัฒนาประเทศ ให้ทัดเทียมกับประเทศที่ไ้เจริญรุดหน้าไปแล้วไว้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ในการพัฒนาประเทศชาติไ้เห็น กองอาศัยปัจจัยสำคัญหลายอย่างประกอบกัน จึงจะทำให้การพัฒนาไ้มีประสิทธิภาพ ปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในบรรดาปัจจัยทั้งหลายไ้แก่ พลเมืองไ้มีการศึกษา ซึ่งก็หมายความว่าต้องมีการจัดการศึกษาอย่างไ้ขึ้นไ้ประเทศไทย บุญชม ไชยโกษี (2511 : 10) กล่าวว่า "เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการจัดการศึกษานั้น ครูเป็นผู้มีบทบาทอย่างสำคัญ คุณภาพครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อคุณภาพการศึกษา"

รัฐบาลไ้ไ้ตระหนักไ้ในความสำคัญของเรื่องนี้ และไ้พยายามจัดการศึกษาให้พลเมืองไ้มีมาตรฐานความรู้ไ้ขึ้น การศึกษาไ้มีประสิทธิภาพต้องการครูไ้มีความรู้ไ้และไ้มีความสามารถ จะเห็นไ้ไ้ว่าในปัจจุบันไ้มีสถาบันผลิตครูเกิดไ้ขึ้นมากมาย แต่ละสถาบันต่างมุ่งหวังไ้จะผลิตครูไ้มีสมรรถภาพสูง เพียบพร้อมไปไ้ด้วยคุณลักษณะของครูไ้ดี ตลอดจนไ้มีทัศนคติไ้ดีคือวิชาไ้ชีพ

เนื่องจากวิชาไ้ชีพครูเป็นวิชาไ้ชีพไ้มีบทบาทสำคัญต่อพลเมืองของชาติ บุคคลไ้จะมาเป็นครูจึงจำเป็นไ้ต้องเป็นผู้ไ้มีความรู้ความสามารถ และทัศนคติต่าง ๆ ซึ่งไ้จะต้องผ่านการฝึกตามลักษณะวิชาไ้ชีพก่อน เราผู้วิชาไ้ชีพไ้แท้จริง เพราะสิ่งสำคัญของการเป็นครู คือความสามารถในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้อื่น อันเป็นลักษณะวิชาไ้ชีพซึ่งไ้จะไ้ไกลจากการฝึกปฏิบัติการ (สุภรณ์ ศรีพหล 2515 : 11) การฝึกปฏิบัติการไ้ว่านี้ก็คือการฝึกประสบการณ์วิชาไ้ชีพ สำหรับคณะครูศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จัดเป็นวิชาการ ทาง
 คุรุศาสตร์ภาคปฏิบัติที่จำเป็นมาก เพราะเป็นส่วนประกอบที่ถือว่าเป็นหัวใจ
 ของโครงการผลิตครู และเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาทุกระดับทุกประเภท เนื้อหา
 ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนั้น ก็เหมือนกับการออกปฏิบัติงานในวิชาชีพใน
 คำนอื่น ๆ จัดว่าเป็นกิจกรรมขั้นสุดท้ายก่อนที่จะให้ประสบการณ์ตรงแก่นิสิต ก่อนที่จะ
 ออกไปมีอาชีพครูและเจ้าหน้าที่การศึกษาประจำการจริง ๆ (จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, คณะคุรุศาสตร์ 2523 : 1)

ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ 3 ฝ่ายด้วยกัน
 คือ ฝ่ายแรกคือนัก สถาบันผลิตครู ประกอบด้วย คณะกรรมการที่รับผิดชอบในการจัด
 และดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และอาจารย์นิเทศฝ่ายคณะ ฝ่ายที่สอง
 คือนัก สถาบันดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ก็คือโรงเรียนที่สถาบันผลิตครู
 ส่งนิสิตไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ชาย
 ผู้อำนวยการ อาจารย์หัวหน้าหมวดวิชา และอาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียน ฝ่าย
 ที่สามคือนัก คำนนิสิตที่ทำการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
 ของนิสิตจะดำเนินไปอย่างไรก็ได้ ด้านนิสิตต้องฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพียงอย่างเดียว
 ถึงแม้ว่านิสิตจะได้รับกรฝึกประสบการณ์อย่างเต็มที่แล้วจากสถาบัน ทั้งในคำนวิชาการ
 วิธีการสอนและเทคโนโลยีใหม่ ๆ อีกทั้งยังมีอาจารย์นิเทศจากสถาบันผลิตครู
 ที่คอยให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต ให้
 สอดคล้องกับนโยบายของสถาบันผลิตครู แต่ในทางปฏิบัติยังคงขาดความชำนาญ
 ในการที่จะใช้วิธีการสอนให้สอดคล้องกับบทเรียน หรือเนื้อหาวิชาต่าง ๆ จาก
 ความชำนาญในการจัดหาและใช้อุปกรณ์การสอน ดังนั้นนิสิตจึงจำเป็นต้องมีผู้คอย
 สังเกตให้คำแนะนำ และช่วยเหลือในคำนการสอนตลอดจนการปฏิบัติ ให้มีทัศนคติ
 ที่ดีคือวิชาชีพครู ตลอดจนระยะเวลาของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในโรงเรียน ผู้ที่
 ทำหน้าที่นี้ก็คือ อาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียน อาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียนจึง
 เป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมาก เพราะเป็นบุคคลที่

ไถ่อดิคนิธิมากที่สาค Michaelis และ Dumas (1960 : 13) กล่าวว้า "อาจารย์นิเทศกัฝ่ายโรงเรียนเป็นกุญแจสำคัญของโครงการฝึกประสบการณัวิชาธิท เป็นบุคคลที่ทั้งใจจะช่วยให้ท่านเป็นครุที่มีความสามารถคนหนึ่งประสบการณัในการ สอนของอาจารย์นิเทศกัฝ่ายโรงเรียนจะเป็นคุณค่าอย่างใหญ่หลวง ถ้าท่านร่วมมือ กับอาจารย์นิเทศกัฝ่ายโรงเรียนอย่างไถ่อดิคนิธิ" จากการศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล ของ เบอร์นาร์ค (Bernard 1959 : 2) เบอร์นาร์คไถ่อดิคนิธิที่ฝึก ประสบการณัวิชาธิท ถึงบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวของกับการฝึกประสบการณัวิชาธิทว้า ไถ่อดิคนิธิเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการฝึกประสบการณัวิชาธิทของนิธิติ คำตอบที่ไถ่อดิคนิธิคือ "อาจารย์นิเทศกัฝ่ายโรงเรียนเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด เป็นผู้ที่เป็นแบบอย่างค้ำน บุคลิกภาพและการปฏิบัติงาน " นอกจากนี้ Sam P Wiggins (1957 : 30) ยังกล่าวว้า "อาจารย์นิเทศกัฝ่ายโรงเรียนของท่าน บางทีจะเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด ซึ่งท่านจะทำงานร่วมค้ำนในการฝึกประสบการณัวิชาธิท" ค้ำนความสำคัญค้ำนกล่าว คณะกรรการศรัศรั จุฬาลงกรณัมหาวิทยาลัย (2527 : 15) จึงไถ่อดิคนิธิค้ำนค้ำนหาและ ความรับนิธิติชอบของอาจารย์นิเทศกัฝ่ายโรงเรียนไว้ในค้ำนมือการฝึกประสบการณั วิชาธิท ปีการศึกษา 2527 ค้ำนนี้

1. จักหาที่พักและที่ทำงานให้กับนิธิติฝึกประสบการณั วิชาธิทให้เหมาะสม
2. ให้ความรู้เกี่ยวกับชุมชนที่โรงเรียนค้ำนอยู่ ความรู้เกี่ยวกับระบบ บริหารของโรงเรียน คอคจณัประวัติความเป็นมาและรายละเอียดเกี่ยวกับ โรงเรียน
3. ช่วยแนะนำให้นิธิติไถ่อดิคนิธิไถ่อดิคนิธิค้ำนค้ำนกับผู้บริหารโรงเรียน เช่น ครุใหญ่ ผู้ช่วยครุใหญ่ หัวหน้าหมวดวิชา คอคจณับุคคลากรอื่น ๆ
4. ให้ความรู้แนะนำเกี่ยวกับระเบียบวินัย หรือข้อบังคับค้ำน ๆ ที่ไถ่อดิคนิธิ อยู่ในโรงเรียน
5. ให้นิธิติเข้าใจนโยบายของสถาบันและขอบเขตของงานคอคจณั อำนางหน้าของการเป็นครุ และแนะนำให้นิธิติไถ่อดิคนิธิไถ่อดิคนิธิค้ำนค้ำนที่จะทอคจณัสอนและ แนะนำให้นักเรียนไถ่อดิคนิธิ

6. จักให้นิสิตได้มีโอกาสสังเกตการสอน ทั้งในทางตรงและในทางอ้อม เช่น จักให้สังเกตการสอนจากครูอื่นด้วย โดยเลือกสรรจากครูที่มีความสามารถและทักษะในการสอนเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพื่อขอประโยชน์ของนิสิตในอันที่จะได้เห็นแบบพฤติกรรมในการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการสอนของนิสิตต่อไป

7. ช่วยจักให้นิสิตได้มีโอกาสร่วมมือทำกิจกรรมทั้งในชั้นที่สอน และกิจกรรมนอกหลักสูตร และให้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน เช่น เข้าร่วมประชุมกับอาจารย์พิเศษ และประชุมสมาคมครูและบุคลากร เป็นต้น

8. ช่วยจัดหาและแนะนำหนังสือคู่มือหลักสูตร ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนเพื่อนิสิตจะได้ประโยชน์ในการฝึกสอนต่อไป

9. ช่วยแนะนำส่งเสริมและให้กำลังใจให้นิสิตพัฒนาทัศนคติที่ก่อวิชาชีพครู และหาคนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่นิสิต โดยการปฏิบัติตามระเบียบข้าราชการครู และจรรยาบรรณครู

10. ช่วยประเมินผลความก้าวหน้าของงานพฤติกรรมในการสอนและทักษะในการสอน ตลอดจนพฤติกรรมนอกห้องเรียนของนิสิต และช่วยให้คำแนะนำหรือแจ้งให้นิสิตได้ทราบพัฒนาการด้านต่างๆ ของคนทุกกระยะ

11. รายงานเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการฝึกปฏิบัติงาน พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ แก่นิสิต

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาหลายท่านได้ทำการค้นคว้าวิจัย เพื่อจะหาคุณลักษณะที่ดีของอาจารย์พิเศษฝ่ายโรงเรียน เช่น Bernard J. Lensdale (1967 : 204-205) ได้ทำการวิจัย พบว่า ผู้นิเทศควรเป็นผู้มีความรู้ มีความอดทน มีมนุษยสัมพันธ์เข้าใจผู้อื่น และรู้จักปรับปรุงตนเอง Otto J. Shipla (2521 : 50) เสนอว่า อาจารย์พิเศษฝ่ายโรงเรียนที่ดี ควรจะเป็นผู้บุคลิกภาพที่ดี Jerome A. Butcher (1966 : 1682-1683 A) ได้ทำการวิจัย พบว่า อาจารย์พิเศษฝ่ายโรงเรียนที่จะทำหน้าที่ดีจะต้องเป็นผู้มีทัศนคติที่ดี

คออาร์ทกร สนใจเด็กวัยรุ่น มีความกระตือรือร้น และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอน และ Kimball Wiles (1955 : 20-21) ยิ่งได้ให้หลักการในการพิจารณาว่าควรมีทักษะ 5 ประการด้วยกันคือ

1. ทักษะในค่านความเป็นผู้นำ
2. ทักษะในค่านมนุษยสัมพันธ์
3. ทักษะในค่านกระบวนการหมู่พวก
4. ทักษะในค่านการบริหารบุคคล
5. ทักษะในค่านการประเมินผล

ดังนั้น ด้านนี้ควรมีโอกาสร่วมปฏิบัติงานกับอาจารย์ในเทศน์ฝ่ายโรงเรียนที่พร้อมไปด้วยคุณลักษณะที่ดีและมีสมรรถภาพแล้ว ย่อมจะโคครูที่มีสมรรถภาพและโคมาตรฐาน แต่จากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) ได้ประเมินการผลิครของรัฐว่ายังไม่โคมาตรฐาน ทั้งนี้เพราะรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนการสอน การปฏิบัติการและหลักสูตรของการผลิตครูยังขาดคุณภาพและประสิทธิภาพ ความริบควนของการแก้ปัญหานี้โคปรากฏในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) ตอนหนึ่งว่า

"...กระบวนการเรียนการสอนในสถาบันผลิตครู ยังเน้นภาคทฤษฎีมากกว่าภาคปฏิบัติ เป็นผลให้ผู้จบการศึกษาไม่สามารถปฏิบัติการสอนโคดีเท่าที่ควร มักใช้วิธีการบรรยายเป็นส่วนใหญ่ ขาดการประเมินผลงานการค่านิจงานเป็นระยะ ๆ ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงการผลิตครูให้มีประสิทธิภาพเพียงพอ ทั้งนี้เนื่องจากระบบงานยังมีประสิทธิภาพต่ำ อีกทั้งบุคลากรที่มีความชำนาญและมีประสิทธิภาพสูง ไม่เข้าร่วมในการฝึกสอนและการนิเทศการสอน เพราะไม่ตระหนักในควมสำคัญของงานฝึกสอนและการนิเทศการสอน อีกทั้งโรงเรียนฝึกสอนและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ไม่ให้การสนับสนุนเกี่ยวกับการฝึกสอนและการนิเทศการสอนอย่างเพียงพอ"

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในฐานะที่เป็นสถาบันชั้นนำในการผลิตครู โค้ดระหนักถึงผลเสียและความจำเป็นเร่งด่วนในการแก้ปัญหาการผลิตครูที่ไม่มีคุณภาพนี้ จึงมีการจัดโครงการพัฒนาประสบการณ์วิชาชีพชั้นใน ปีพุทธศักราช 2527 (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์ 2527 : 1) เพื่อทำการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพใหม่ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และวัตถุประสงค์หนึ่งในโครงการพัฒนาประสบการณ์วิชาชีพนี้คือ จัดใหม่ระบบการนิเทศที่เหมาะสม ซึ่งระบบการนิเทศที่คั้นนั้นควรต้องประกอบด้วยอาจารย์นิเทศที่มีสมรรถภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียน จากความสำคัญของปัญหาประกอบกับการที่ยังไม่มีงานวิจัยใดที่ศึกษาและสรุปเกี่ยวกับสมรรถภาพของอาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียนซึ่งเป็นข้อความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่สถาบันการผลิตครู และเป็นประโยชน์ในการได้แนวปฏิบัติอันถูกต้องแก่อาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียน เพื่อให้ได้อาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียนที่มีคุณภาพดีมีผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพของระบบการนิเทศการสอน ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งกว่าการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของสถาบันผลิตครู

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์สมรรถภาพของอาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียน ตามการรับรู้ของตนเอง อาจารย์นิเทศฝ่ายคณะ ผู้บริหารและนิสิตที่ผ่านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งวิจัยเฉพาะตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพของอาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียน ที่ให้การนิเทศนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. สมรรถภาพของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนที่ศึกษา เป็นสมรรถภาพรวมที่สำคัญของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน ไม่ศึกษาสมรรถภาพเฉพาะในแต่ละสาขาวิชาเอก

3. ข้อมูลที่ศึกษาในงานนี้ เป็นข้อมูลการรับรู้ของผู้บริหาร อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายคณะครุศาสตร์ อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน และนิสิตที่ผ่านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. ประชากรที่ศึกษามี 4 ประชากร คือ ผู้บริหาร อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายคณะครุศาสตร์ อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน และนิสิตที่ผ่านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในภาคต้น ปีการศึกษา 2527

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. สมรรถภาพของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน เป็นพฤติกรรมที่ผู้ทำงานร่วมกันในโรงเรียน คือ ผู้บริหาร อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายคณะครุศาสตร์ อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนและนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ รับรู้ได้

2. กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสำรวจด้วยความจริงใจ ตรงกับสภาพความเป็นจริงปราศจากอคติ และมีใฝ่ฝันหวังขอประโยชน์อื่นใดทั้งสิ้น

3. คำตอบที่ได้จากการตอบแบบสำรวจ ในวันและเวลาที่ต่างกัน ไม่แตกต่างกัน

คำจำกัดความที่ไร้ในการวิจัย

อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน หมายถึง ครูหรืออาจารย์ประจำชั้นหรืออาจารย์ประจำวิชาในสถาบันฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งทำหน้าที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือ ควบคุมดูแลและปฏิบัติงานร่วมกับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2527

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รู้ความรู้อื่นจะเป็นประโยชน์ในการเลือกหรือพัฒนา อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน ที่จะทำให้การนิเทศการปีงบประมาณข้าราชการมีคุณภาพ
2. เป็นการเปิดช่องทางในการวิจัย และพัฒนาเกี่ยวกับการยกระดับคุณภาพของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน อีกทั้งเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถภาพในการนิเทศการปีงบประมาณข้าราชการให้สูงขึ้น
3. จะช่วยกระตุ้นให้อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการนิเทศการปีงบประมาณข้าราชการ และพยายามปรับปรุงตนเองให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย